

ՀԱԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ԾՐԱԹԱՅԵՐԸ

Ortrh zts

Էրդողանը Եսամուս է կանխել

Այդ հայտարարությամբ ի՞նչ է փորձում կանխել կամ ի՞նչ բանի ազդեցությունը թուլացնել Երդողանը, այս դաիհն չեն կարող կռահել, բայց այսօր իսկ կիմանանք, երբ կիրաղարակվեն ԱՄ ի եւ Հայաստանի նախագահների ու թերեւն նաեւ այլ Երկների ղեկավարների հայտարարությունները: Սակայն այս դաիհն իսկ հաստա է, որ նա, Երդողանը, փորձում է կանխել իր Երկրի համար աննպաս որեւէ զարգացում: Այլադես նա իր հայտարարությամբ հանդես կգար այսօր եւ իր «ցավակցությունները» կիայնենք հենց այսօր:

Համենայնթեսու, ըստ բովանդակության,
Երդղանի հայտարարությունը չի դարւնա-
կում որեւէ նորություն։ Միւս թուրքական
միենույն հանգերգեր - ոժվար ժամանա-
կաշջան էր, կայրության բոլոր եքնիկ խմ-
բերն էլ տուժեցին, ծիւս չէ դասմությունից
թեն դահել, անընդունելի է նոր վեճերի ու
կրիկների առիթ այլ, դասմաքանների հա-
մատել հանձնաժողով ստեղծելու կոչ ենի
արել, մեր արխիվները բաց են ուսումնափ-
րութեր համար ։ Են ապա, են ապա

Աւազանի Վերջին խյալաբերները:

Ներկա դայմաններու Երդղանք կարող
է միայն մեկ բան անել՝ ծանաչել Տեղաս-
տանությունը, Ներողություն խնդրել, եւ որ-
դես անկեղծության գործնական հավաս-
տի՛ առաջին հերթին բացել Հայաստանի
հետ սահմանը: Դրանից նվազ՝ անընդունե-
լի է մեզ համար: Դրանից նվազ՝ նշանա-
կում է դարձյալ խորամանկել, դարձյալ
փորձել կանչել ճշմարտության ժամը:

Վ. ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

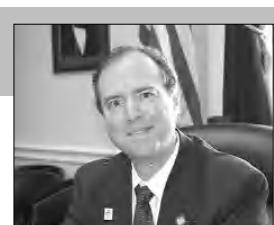
ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Մեր ղատմության ամենառողերգական իրադարձության՝ 1915-ի ցեղասպանության սարտելիցի օրը աշխարհի բոլորը հայերը հիշում են 1,5 միլ զոհերին, կորսված դատաճական հայրենիքի մեջ մասը՝ Արևմտյան Հայաստանը, այցելում ցեղասպանության զոհերի հիշատակին աշխարհի աշրթեր երկրության կամգնեցրած հույսածաններ եւ խաչարներ, բողոքի ցույցեր եւ երթեր անցկացնում թուրքական ներկայացնությունների մոտ։ Այդ օրը մոռացվում են բոլոր բաղդավական, սոցիալական, ժեղային եւ այլ աշրթերությունները, մենք բոլոր զօդմ ենք, որ միասնական ենք մեր վեցի եւ արդարության վերականգնման ցանկության մեջ։ Սակայն հազվադեռ ենք մնորում, թե ինչո՞ւ տեղի ունեցավ 1915-ը եւ ո՞րն է երաշխիքը աղաքայում դրա կրկնությունից խուսափելու համար։

Ցեղասպանության դատապահների մասին խոսելիս հաճախ մոռացվում է զիշավոր՝ ցեղասպանությունը հետևանք էր նախեւառաջ այն բանի, որ մենք չունեինք դեւություն։ Արեւածյան Հայաստանը գտնվում էր Օսմանյան կայսրության կազմում,

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Մեր ժողովուրդը վաղորդ է յարձել սովորական համուստես կամ «հարգելի հեռուսապահութող»՝ բաղաբական կուսակցությունները փակ կլուրներ են, իսկ զիսավոր բաղաբական շուրջ մի բանի առաջին դեմքեր են վարում, աղահովելով «Տեսարաններ եւ հացի» միայն «Տեսարաններ» արարք: Ինչեւնետք քարիվ հայեցողներին է մեծ մասի համար այն միայն զրադանունը: Ու մեր «հարգելի հեռուսապահողը» սանը նաև կարելի է ամել, ամհաղորդ ու անտարբեր նայում-իմանում է մեկ սահ-

Աղամ Շիֆի բաց նամակը թուրք ժողովրդին

to 4

Արաբ
պատմաբան
Հայաստան

to E.A

**Հրանտ
Վարդանյանի
ուշադրության
կենտրոնում...**

16

Վիրաւական դասերականություն

Այ մարդ, սահմանադրությունը լինի լինի, չլինի՝ մեկ-երկու անձ չեն վճռում ամեն ինչ, խորհրդարանական հանրապետությունը լինի, թե՞ նախագահական, 100 տոկոս համանասնականով լինի ընթարքազբ, թե՞ խաղը համամանությանը, մեկ չի՞, 5 հազար դրամով չի՞ ուզած ուժի հարց լուծվելու, այդ թվում՝ մենա մի կուսակցության 100 տոկոս համանասնության կամ բոլոր կուսակցություններից կազմված բաղադրական բարեկափակությունից հետևելու ենթակա պահանջմանը:

Հազ մինտերլու դեղովում վերև աս-
վածների տրամաբանությունը վերջին
օրերի փայտական իրադարձություն-
ների շարժադրիթներում հսակ կարե-
լի է նկատել:

Օրինակ՝ բացառակ անհասկա-
նալի մնաց այն շարժափթթ (գոյնէ
արտաքինապես եւ ող հասարակո-
թյան համար, թեև խորը հայեցողի
համար շատ բան է դարձ), թէ ինչու
են հենց հիմա առաջարկվում սահ-

մանարդական փոփոխությունները, ինչ խնդիր են լուծում, եր ղետությունն այս դահին օսա այլ խնդիրներ ու ունի լուծելու նույն կերպ անհասկանայի է Հայաստանի երկրորդ նախագահի նյարդային արձագանքը նոյն փոփոխությունների նախագծին (նյու կողմից՝ լավ էլ հասկանայի է՝ նախագահ են ուզում դառնալ, անզիշական թագուհու կարգավիճակը եղ նվեր, ժեսնեմ էլ կուզե՞ս, մանավանդ՝ բայց ակով ես եղ աղահիվագրում, յոթ կետանոց ամբողջական իշխանափոխության կարգախոս հնչեցնում): Ինչն է, այս, նրան զայրացրել՝ որ երկու անգամ անընդմեջ նախագահելուց հետ հանկարծ ու չի կարդանա առաջարվել:

Իհարկէ, Որբեր Զոհարյանի վերջին հարցագրույցոմ արտահայտված նույնություններից որոշների հետ դժվար է չհամաձայնելը, սակայն դա միայն արտադիմ հայեցողական դիտանկյունից, իսկ իրականում ոչ սահմանադրական բարեփոխումների ներկա դրդադարձաւն է հավաքանալի հանրության համար, ոչ էլ Զոհարյանի եռանդագին ընդդիմախսությունը. «Ինչ- անո՞վ է Սահմանադրությունը խանգարում իշխանություններին՝ համարժեք արձագանելը առաջ եկող մարտահրավերներին։ Կարող եմ վսահորեն ասել, որ ցյա երկրի առջեւ ծառացած ոչ մի կենսական խնդիր, որի լուծմանը խոչընդոտի գործող

Սահմանադրությունը: Զկա նաեւ արտաքին ճնշում՝ դայմանավորված հանրնիհանուր ժողովրդավարական կանոններին Սահմանադրության ինչ-ինչ անհամադարասխանությամբ, Սահմանադրական փոփոխությունների հասունացած սպասում էլ հասարակական տրամադրությունների մեջ հաստատ չկա», ասում է Երկրորդ նախագահը՝ համոզված որ բարեփոխման նախաձեռնությունը բխում է բացառապես իշխանություններից, ինչած բացառությունները հանդիի չեն, ծայրահետ հեղինակը են, ինչը եւ առաջարկվող փոփոխությունների իրական նորարակ-

Նադրությունները չեն ստեղծվել կառավարողների հիմանությունը հավերժացնելու համար, ճիշտ հակառակը: Միաբեռնություններին սահմանադրություն դեմք չէ: Իսկ բրոնզադարանը հիմանությունը, որմես կանոն, լացման երաշխիք է: Սահմանադրության հաճախակի փոփոխություններն ընդհանրապես կասկածելի են»: Դասկանայի է՝ ցերեկվա լուսի դես, չէ՞ որ նախագահ Սարգսյանն էլ ավելի վաղ ասել էր, որ ոչ մեկը չողեք է երկու ժամկետից ավելի նախագահ ընտրվելու ցանկությունը ունենա: Զոշարյանն իր կողմից ավելացնում է՝ «աճընդեմք», այսիմբ սահմանադրությանը դեմք է ամրագրվի, որ աճընդեմք չի կարող ընտրվել, սակայն եթև մեկ կամ երկու ժամկետ բաց են թողել, կարող են հնչես իր դեմքում է: Դեռ երկու նախագահներն իրար ուղրված կոչ գնահատականներ ել են սվել. Ստեփան Սարգսյանը, ակնհայտութեն Ռ. Զոշարյանի նախկին գնահատականները

Ակաշի ունենալով, անանուն նետել էր թե որո՞ց նախկին բարձրասիժան դեմքեր փնտում են իրենց հաջողությունը գործող իշխանության ձախորդումներում. «Ավտոսում եմ, որ նա խազակի երկիր ճակատագրով անկեղծ մասհոգությունը չտարեեց իշխանությունների գործումներության որբայի արդյունների վրա չարախնդալուց», կուսացել է Երկրորդ՝ Քոչարյանը Երրորդ՝ Սարգսյանի հանդեմ հետազա հետեւաններով հանդեւասել է թե՝ նախագահ Սարգսյան դատասիանը չի ուշանա, կամ էլ. կոմդրոնիսի կզան, բաղաբական ուժերին միասին կառավարե՞մ են:

Սովոր աչի համար այս բավական ակնհայտ իշխանակարգի կողմերի քոչարյանի հարցարուցին երկու գույք առձագանքն է՝ Յովիկ Արքա հայութի և Գալուս Սահակյանի էլի մոտելու ժամկի կարող են տալ առաջինն (որին, ի դեմ, քոչարյան գովել էր) հակադարձել եր, թե բաղադրական ուժերը վաղուց են ձգտու սահմանադրական փոփոխություններից շատերին, երկրորդը, նույն միայն քոչարյանի խայթողների մասին, քոչարյանի երկու ժամկետի հետ նորից կառավարելու առաջարկն էր նեկանարանել, թէ ժամկետ ներով չես կարող կանխորուել, եթե անձը փորձառու է եւ կարողանում աշխատել, սահմանադրական փոփոխությունների հայեցակարգ վերջնական ժամը հանրային բնակչության արդյունքին բռնժելով:

Այսանից հետո ինչ է մնում հասարակությանը, եթե ոչ միայն դաստիարակությունը դերը, մանավանդ՝ բայց ի, ԴՅԴ-ի՝ նախարարելու հիմքանության մաս կազմելու ինսթիգն այժմ վերցնականացնելու փոխարինվեց ոչ իշխանական մնալու նրանց հաստառությամբ: Այսինքն՝ ամեն ինչ դեռ նոր է սկսվում:

Դ. Գ.- Սովորաբար եր կողմերը կովում են՝ աշխարհող են անոն Երրորդի որդ կարող է երկուակ դլաններն իշխանել: Եթեկ հայսնի դարձավ, ով վարչադես Դովիկ Արքահամյանը վեցող ուն է կենսաթուակային բարեկարգություն՝ նախորդ կառավարության առաջարկի ներկա տեսին: Ըստ նրա՝ մինչեւ սեպտեմբերի 30-ը դեմք ունենալ բարեկինումների նոր փաթեթ՝ համահունչ սահմանադրության ու ընդունելի՝ հասարակության լայն շերտերի համար: Եվ օրենքով կատարելու է կենսաթուակային դաստիարակության բաղադրիչը՝ մինչեւ նոր օրենքական փաթեթի ընդունում: Դգնացե՛ք, մտածե՛ք:

Ամեն ինչ՝ Արեւմսյան Հայաստանի եւ արեւմսահայոց մասին

Ոլորսային առողմանվ այս կայքը դարձածես գիտելիքների եւ տեղեկատվության միջ տօնմարան է, որը հայկական խնդիրներով հետարքը պողոնների անփոխարինելիք օգնականը կարող է լինել: Այստեղ կան թվեր, փաստեր, դասնություն, վերլուծություն, տեսակեցներ: Չափ հրատարակումներ դարձածես անզնահաստելի տեղեկատվություն են դարձնակում: Օրինակ՝ «Հայ Երեխանների տարհանումն Օսմանյան կայսրությունից 1914-1922 թվականներին» հրատարակմամբ դարձ է դառնում, որ Հայոց ցեղասպանության ժամանակաշրջանում սղանվել են, ինչպես նաև հետազյում ստվից ու համաճարակներից մահացել են շուրջ 500 000

հայ Երեխաներ, իսկ ցեղասպանությունը վերաբրած Երեխաներից շատերն էլ որբացել կամ բռնի իսլամացվել են: Դադարակումը դատմում է Երեխաների փրկության և տարհանման վաստիի, նրանց փրկող մարդկանց եւ կազմակերպությունների մասին: Կայիշից, օրինակ, կարելի է իմանալ, որ Հայոց ցեղասպանության 99-րդ տարեկից առիթով այսօն Ստամբուլում «Ալրիլի 24-ի Հայոց ցեղասպանության հիշատակի ոլատֆորմը» կողմեկոչ Հայոց Փառականական կայարանից մահվան ուղարկված հայ մտավորականների հիշատակը, Ստամբուլի Թափսիմ հրամարակում հիշատակի միջոցառում կկազմակերպվի, կիարգի նաեւ 2011 թվականի ապրիլի 24-ին թուրք ծառայակցի կողմից սղանված հայազգի Շահին Բալըքչի հիշատակը:

Մեկանգամյա ակցիաները, ինչ
դիսին էր ասենք «Փրկենք Ջեսա»

բը», ցեղասղանության զոհեր հոււահամալիրում ամեն տար ծաղիկներ դնելը, կամ թեկութուրքականության դեմ ատելությունը, առանց սեփական դետության արժեքը հասկանալու կազմահատելու, որվան էլ հայրենասիրական կրչվելու հավակնություն ունենան, գրոյական արժեունեն: Բոլոր ազգային նոյածաներից գիշապիրը նախեւառաջ սեփական մետուքընն ունենան և որին ձգտել են դարեւ եւ առանց որի մնացած նոյածակները անիրազ գործելի երազներ կմնան: Վերջին օրինակ՝ միայն ԽՄԴՄ փլուզում եւ Հայաստանի Հանրապետության ստեղծումը հնարավոր դարձելու ԼՂԴ ազատագրումն ու անկախութեականության ստեղծումն առ դես նաեւ այնտեղ: Տասնամյակ առ շարունակ, դա հնարավոր չէ ձեւական կամ գուցե մասնակի ինքնուրույն Խորհրդային Հայաստանի Ժամանակ:

Իհարկե, ավելի լավ կիներ, որ մեր դեսությունն ավելի զարգացած լիներ, որին խանճարող օբյեկտիվ եւ հաւաքաղես սովորեկիմ ոժվարությունները չինեին: Մանաց հայրածառանն, իհարկե, դեսք է ձգտել անընդհատ, բայց ոչ դեսության իհմները թուլացնելով, ուսին որ եթե այս անգամ էլ կորցնեն մեր դեսությունը, դարգաղես կդադարեն գոյություն ունենալուց եւ ապրիլի 24-ից զատ, կունենամ ավելի ոլորտական ամսաթիվ, որը, սակայն, այլևս իհշատակող էլ չի լինի: Սա գուցե հասանելի չէ սեփական դեսության հանդեղ ատելություն տարածողների եւ նրանց ազդեցության տակ գտնվող ամրությ համար, բայց հասանելի դեսք է լինի ժողովրդի գերակշռ մասի համար: Եթե սկսեն սիրել մեր եւլիրը ամեն ակնթարթ, յուրաքանչյուր բայլափոխին, առանց մեկս մյուսի վրա հանցաներ բարելու, շարային խաղաղացուց մինչեւ նախագահ, այն հասաւ ավելի լավը կդառնա բոլորին համար:

Մեծարդունախագահ
Զեզ Եմ դիմում առաջին հա-
սացից վաղաժամ թվացոյ մի
հարցով: Խոկ դիմում Եմ Զեզ, ո-
րովիտեւ նշահոգությունս անձ-
նական չէ, այլ մեր ընդհանուր
արագագին է վերաբերում, Եւ
անի որ այսօր ի դաշտունե Դուք
մարմնավորում հայության
հավաքականությունը, աղա
Շեր արձագանքն անտարակոյս
է ական նշանակություն կունե-
անա խնդրո վերաբերյալ ընդհա-
նուր մթնոլորտ ստեղծելու, այնու-
ինչեւ այդ ուղղությամբ գործ-
նական փայլեր կատարելու առու-
նով: Խոսք վերաբերում է Հա-
յոց ցեղասպանության հետ-
անմեները վերացնելու կաղակ-
ությամբ մեր ունեցած դատկե-
րացումներն:

Անուուց տեղյակ եմ, թէ ինչ-
դիսի լայնամասքար նախա-
ղատրաստական աշխատանիներ
են տարվում Դայոց գեղասպա-
նության 100-րդ տարեկացը հա-
յուր դաշտածի նշելու հանար,
ու թէ ինչդիսի համերգաւաբե-
ր տարատեսակ միջոցառումներ
են սպասվում այդ օրերին: Սա-
կայն Վստահ եմ՝ ներհուս Դուք ել-
լի համոզված, որ մեր ժողովրդի
ներ ճամանին այլևս սոսկ սգատ-
ուեր, են հետապնդում: Զարդինի

Կարծում եմ՝ հնարավոր է 100-րդ տարելիցի շրջանակներում ստեղծել եւս մեկ դաշտնական (կամ ոչ դաշտնական) հանձնաժողովը, որը գոնե կուրվագի այդ դասհաճները, որմեսզի Ցեղասպանության հետեւանմերը վերացնելու մասնաւանմերը բնարկելու համար կաղ թե ուստի տեղի ունենալիք այլ քուրքական բանակցությունների ժամանակ մեր ներսական գործությունների ձերփեն ուստի

Ազգն ա Բաց

Վարարված զգալ, հետեւարա
այստեղ անհանգստության այլ
դաշտան ունեմ: Բան այն է,
որ թվարկված որեւէ տարբերակի
իրականանալու դարագայում
այնուհետև ոչ թե թուրքերի հետ
դիմի գործ ունենան, այլ ինք-
ներս մեզ հետ: Ըստ այդմ, իհնա
դեսք է դարձենք դաշտա՞ս են
str կանգնելու եւ աղրեցնելու
մեր հայրենիին վերագած մա-
սրը, թէ ոչ: Անձանք ինձ հովում
է այն հացը, թե ինչպես դեսք է
կառավարվի հայկական վար-
չատարածախին այդ նոր միավո-
րը: Խոսքը, իհարկէ, առաջին
կամ երկրորդ տարբերակի մասին
է: Նկատի ունենալով բազմա-
թիվ հանգամաններ չօտարենի
ասվածը միանմություն որակել:
Պատճությունը հաճախ ան-
կանխատեսելի ոլորաններ է
գծում, որոնցից յուրաքանչյուր
ուղղում ասս լայն ամբ ազօհին

Վելում, աղա կարծում եմ հաս-
կանայի է, որ դեսք է մկաշի ու-
նենալ ոչ միայն ազգային տնտե-
սական, ֆինանսական ու ֆի-
զիկական ներուժն ի մի բերել,
այլև, ամենակարեւորը, ազգի
յուրաքանչյուր անդամին հոգե-
բանութեն ու գաղափարապես
նախօրի տրամադրելը: Խոստ-
վանենք, որ մինչ օրս մեր բոլոր
ցանկություններն ու դահանջ-
ները զգացնունքային հենք են
ունեցել: Այսօր դա չի գործում,
եւ որդեսակի հայ ճարդը շարու-
նակի հավատալ, որ իրեն դաս-
րանքներով չեն բնեցնում, որ
ինքն իսկապես իր դատմական
հոդի վրա աղազա ունի, հարկ է
նրան կոնկրետ ծրագիր ներկա-
յացնել: Այսինքն՝ այն, ինչը, ցա-
վով, դեռևս չունեն:

թաց կարգավորելուն: Կամոնն Ասծոն, եթե դա տեղի ունենա, աղա ներկա դրույքամբ երևի թե մենք ընդունակ ենք միայն բառ ստղծել:

Առաջարկում են ձեւավորել մասնագիտական մի խումբ՝ բաղկացած խաղաքագետներից, աղագյացագետներից, սնտեսագետներից, իրավագետներից, դատմարան-արեւելագետներից, ազգագրագետներից, ժողովրդագետներից, կրնագետներից (գուցե նաեւ այլ մասնագետներից), որը կփորձի ճախաղես ուրվագծել այն բոլոր հիմնախնդիրները, որոնք կարող են առաջանալ ինչպես աղագանորահօչչակ հայկական անկախ կամ ինքնավար կազմավորման ձեւավորման, այնուեւ էլ նաև կենսագրքունության ընթացքում: Անշարակույս, այդ-դիսիք կլինեն, կաղված՝ ա) սահմանների ճացրտման, բ) Թուրիայից դրւ աղրող հայ կամավորների ներգաղթի կազմակերպման, զ) Թուրիայի սա-

րածում աղրող քիստնյա եւ
մահմեղական հայերի ինքնա-
կամ հայկական տարած տեղա-
փոխվելու, դ) տեղում աղրող
այլազգիների հետ բնականոն
հարաբերություններ հաստա-
լու, Ե) դեւական լեզվի, զ) զի-
նաղարտության, Է) կրթության,
ը) դեւական գաղափարախո-
սության եւ համանման այլ
հարցերի հետ: Հայրենի հողի
վրա հայոց այդ նոր օջախը
դեմք է գրավիչ ու աղահով լինի
անկախ դավանանից ու բա-
ղաբական հայացներից անխ-
ժիր բոլոր հայերի համար, եւ
միանգամայն ընդունելի՝ տօշա-
կա ժողովուրդների կողմից:
Ուստի՝ հարկ է այդ ուղղությամբ
աշխատել:

վածն ամենեւին չի նշանակում
ջուրը չեսած՝ բորբկանալ։
Պարզաբես մենք ստվորություն
ունենի ամեն ինչում եւ ամեն
ինչից ուշանալ։ Իսկ դատու-
թյունը հաճախ հենց դրա հա-
մար մեզ չի ներում։ Այս անգամ
փորձենի նախարես դատաս-
վել։ Իհարկե, մեր մեջ չափա-
զանց շատ են, այսպէս կոչված,
դրազմահիկները, որոնք մաս-
նացուց անելով ներկայի մեզ
կաշկանդող դժվարություններն
ու ցջաղափ հետ ունեցած մեր
ուժերի հարաբերակցությունը՝
հազար դատար կրերեն նման
գաղափարի իրականացման
անհնարինությունը հիմնավո-
րելու համար։ Ըստ իս, դա բաղս-
թական նեծագույն անհեռատ-
սություն է։ Մենք դիմի ոգեմնդ-
վենի ու առաջնորդվենի այն հա-
վատամիով, որ մեր փրկությունն
աստի իետի ոչ թե երևինին է ին-

Ահնում անին

Ասախունութեան Հի օքնում

Մ. Նահանգներում հրեական «Դակարդացության լիգայի» (Anti-Defamation League) անդամի՝ իրավաբան, Յայց ցեղասպանությունը ժիստող Զոգեֆ Բերմանի սույնը դատաճան է դարձել, որ նա չնշանակվի ԱՍՍ Գերազույն դատարանի դատավոր, և դեկանություն է անկախ լրագրող Դավիթ Բույագյանը:

Երկու արդար եւ երկար լսումներից հետ
Մասաշուստերսի նահանգադեմքարանի

խորհուրդը (8 հոգի) վեճերի 4:4 հարաբերակցությամբ հրաժարվել է հաստատել Բերմանի թեկնածությունը այդ դաշտնում, մի շարք դաշտառներով, որոնցից զիսխափեց սախտությունն է: Եթենանը, որը երեման տակ է գտնվել, երեք անգամ «ոչ» է ասել խորհրդի անդամների այն հարցին, թե արդյո՞ք որեւէ մեկին խնդրե՞լ է հօգուս իրեն բարոքություն ծավալել խորհրդի ներսում: Մինչդեռ դարձմել է, որ նա զանգահարելի է

սենատոր (այժմ արդեն կոնգրեսական
թերին Կլարին՝ հօգու իրեն բարեխոսեց)՝

Պարզվել է նաև, որ Բերմանը հարյուս հազար դրլար է ներդրել ժամանակին Դեվալ Պատրիկի նախանգաղեթի դաշտոն ընտրաւումին։ Խորհրդի անդամները կասկածել են, որ դա հեռահար նղատակի համար է իրագործվել, բանի որ Բերմանին հենց Դեվալ Պատրիկն է առաջադրել Գե

րագույն դատարանի դատավորի դաշտում նիստը կայացել է դարձել նաեւ, որ Բերմանը արդեն 19 տարի է ինչ անդամակցում է «Հակազրդաբարչության լիգային», ըստ որում 2006-ից եղել է այդ կազմակերպության «ազգային հանճնակատարը», որը տասականաբար տարբեր է:

Ղավիր Բոյաջյանը հիշեցնում է, որ
2007-ին մեծ սկանդալ էր ծագել Վերոնչյալ
լիգայի ժուրով Հայոց ցեղասպանությունը:
Կասկածի տակ առնելու առնչությամբ:

S. O.

ԱՐԱՄ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

բաղաբական վերլուծաբան,
բանասիրական գիտությունների թեկնածու

Կա՞ արդյո՞ք այլընտրանի վարվող արտաքին ֆաղաբականությանը

Հայաստանի Առաջին հանրապետության մասին խոսելիս՝ Սիմոն Վրացյանը օրջանառության մեջ դրեց «մուրճի եւսակի միջնե» հավաքածությունը: Այդ ժամանակ էր, որ դադարեց գոյություն ունենալ արեւմտահայությունը, կամ ինչողևս այն ժամանակ էին անվանում՝ թուրքահայությունը, իսկ Ռուսահայաստանը կամ Արեւելյան Հայաստանը խորհրդայնացավ: Մեր դասմությունը ուսումնասիրողներին հանգիս չի տալիս այն միտքը, թե այդ ինչողեւս եղավ, որ մի փորձիկ ժողովուրդ իր ազգային երազանի հռչակման ու կերտման փորձերում հայտնվեց միանգամից երկու հզոր ուժերի արանիում մեկի համար դառնալով ատելի թշնամի, իսկ մյուսի համար անվասական գործընկեր: Մեր դասմաբանները դեռ դեմք է զաներ գործադրեն գնահատելու ու վերագիրականացնելու 1914-1920թթ. հրորուրուններ՝ հայուրանակի երանել

Ամենաաղետալին Արաջին աշխարհամարտն էր, որտեղ Երիքուրքական հօխանությունները, օգսվելով ընձեռնված դաշտերությունից, ոչչացրին, տեղահամեցին եւ հայրենազրկեցին ողջ արեւմտահայությանը: Հինա բաղաբական ինչ-ինչ փոփոխությունների արդյունուր թուրիայում սկսել են բարձրաձայն բնաւրել Հայոց ցեղասպանության թեժան: Զնայած այդ իրողությունը ճանաչողների եւ ժխտողականության կողմնակիցների հարաբերությունը, դատկերավոր ասած, մեկին հազար է: Արեւելահայությունը դահղանեց իր ֆիզիկական գոյությունը եւ այդ աշարժի մի մասի վրա է այսօր համեմել մերօրյա Հայաստանի Հանրապետությունո:

Վեցերս Գերմանիայում կայացած մի բաղադրական խորհրդաժողովի ժամանակ, որի մասին ես առիթ ունեցել եմ գրելու, գերմանացի բաղադրելու հիմքուն իմ ելույթից հետո փորձեց արս-րակ դատողություններ անել հայերի հակառակ աշխարհասկյուռ լինելու եւ բոլոր Երկրներում նկատելի ներկայություն ունենալու վերաբերյալ, ինչին ռուս բաղական վերլուծաբաններից մեկը կտուկ հավելեց, թե հայերը Ռուսաստանի դաշնակցն են նաև այն դատարով, որ չեն ուզում, որ իրենց հարեւանները կր-

Են 1915-ը: Այդ խոսերից հետո դահլիճում երկար եւ շատ լուրջուն տիրեց, որովհետև բոլորն էին հասկանում՝ ինչպիսի մասին է խոսքը, բայց չէին ցանկանում եւ ուժ չունեին այդ թեմայով դատողություններ անելու: Սա ասում եմ այն դաշտառով, որ մեր դահանջահրությունն ունի երկու սուր ծայր: Առաջինը՝ Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման եւ դատաղարտման գործընթացը առաջ տանելն է բոլոր հնարավորություններով՝ եւ ընձեռնվող բոլոր առիթներում: Երկրորդը՝ Հայաստանի անկախ դեմքանության ամրապնդումն ու հզորացումն է: Այս եկրորդի մեջ է նաև հսակության աշխարհավայրական առձականումների դայնաներում մեր անվանգությունն ու կայունությունը դահմանելու խնդիրը:

Խոսելով Մասային միությանը եւ ա-
ղագա Եվրասիական տնտեսական
միությանը Հայաստանի անդամակցու-
թյան որոշման մասին՝ ին ռուս ընկերությունը պահպանության մեջ մտնելու համար կազմակերպությունը ուղարկել է Հայաստանի մայրաքաղաք Երևան, որ Հայաստանը ընտրություն է կատարել հօգուտ անվտանգ զարգացման, տնտեսական ինֆնիշտա-
նության եւ դատարական հիշողության:
Մեր քաղաքական ու հասարակական

**Հայա
ել**

Աշխարհագույն

**ՍԵԾ Եղեռնի զոհերի հիշատակ
համաշխարհային դասերազմի և
բազմահազարամյա դատմության
աղետալի ու կործանարար հետեւած
մար, որին այդ դասերազմը: Շահ
մազգային ջանմերով հաջորդ տար
ձայն բարձրացնել ՍԵԾ Եղեռնի պատ
փորձում է հիշել եւ դասեր բաղեցնել:
Այդ դասերազմը, որը, ժամանակ
առաջացրեց հայերիս մեջ, բայց
մի թեմա է, որի ընթաց արդեն տար
կական ու բաղաբական կարծիքներ
վում ու հանգստանում մեր ազգի
ՍԵԾ օրերի աշխարհը նույնութեան
ջություն եւ զգնություն է դաս
ձենք բննարկել մի բանի թեման
ուարկա են եւ լուսաբանման**

Ուսասանի եւ ծուրբիայի համազործակցությունը

Դրայիս տասման ցանկալի գործըսպեռությունը դեռում: Աշխարհաբաղաբական բնակչության մասնակիցներ հանդիսացող Ռուսաստանի և Հայաստանի մասնակիցներ են, ինչպես ուղարկում են գործըսպեռությունը գրագիրով և առաջարկություններով:

Հայաստան՝ Ոռւսաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ

ՄԵՐ ԻՆՖԻՀԱՍԱՆԻՔՅԱՆ ՍԱհմանները

Արեւըյան Հայաստանի մեծ մասն այսօրվա Հայաստանի Հանրապետությունն է: Այսիդ է փրկություն գտել ոչնչացված արեւմտահայության մի մասը: Այսիդ է, որ արդեն 94 տարի դատերազմ չի եղել: Հայաստանի Հանրապետությունը Երաշխավորում է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության փաստացի անկախությունը, եւ աշխարհում, կարծես, բոլորի հաճար դա հասկանալի է: Որպիհետև չիներ այդ Երաշխավորությունը, ոչնչացնան եւ սեղահանման, ասել կուզի ցեղասպանության եր Ենթարկվել նաև արցախահայությունը: Ուսև քաղաքագետներից մեկը, դատասիսանելով հայ լրագրողի այն հարցին, թե ինչ է ակնկալում Ուսևաստանը Հայաստանից, հաճգիս դատախանել է. «Ծրագրված գործընթացների հաճգիս եւ հետեւողական իրականացում»:

Այսօր, երբ աշխարհի ընտեսապես ամենազարգացած Արևուտյունը անհանգստություններ կան, որ երկու-երեք տարի հետո կարող է սկսվել ընտեսական զգնաժամի մի նոր փուլ, իսկ ընտեսությունների ռեգիոնալացման բուռն գործընթացում փոփոխությունները փորձում են փրկել եւ մրցումակ դարձնել իրենց ազգային ընտեսությունները, մենք շարունակում ենք բնաւրկել ու վիճել մեր ազգային խնդիրներն առաջ մղելու թեմաներով, խանամյա դեգերումների եւ տարբեր փորձությունների արդյունքում հասկանալով, որ ամենաճիշճը հավատարիմ դաշնակցի, անկեղծ ու բաց գործընկերոց կեցվածքն է:

ՄԵԾ ԵՐԵԿՆԻ զրհերի հիշատակին կառուցված վեհասուն հոււարձանին այցելելով ու դրանով մեր հաճազգային համախմբումը աշխարհին ցուցադրելով՝ մեմբ հասկանում ենք, որ մեր սմաստությունը զարգացնելու, կայում դեմականություն կերտելու եւ հաճազգային համախմբում իրականացնելու հարցերը միմիայն մեզանից են կախված: Սա է մեր իմբնիշխանության հարցը եւ առհավասչյան՝ նաև Նայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման ու դատապարտման գործընթացը ավարտին հասցնելու դայլարում:

